

BATMAN'DA GENÇ KIZ İNTİHARLARI

Young Girl Suicides in Batman

İbrahim CILGA

Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Öğretim Üyesi

ÖZET

Batman'da yaşanan intihar olaylarının aslında genç kız intiharları olduğu anlaşılmaktadır. İntihar olaylarına ilişkin incelemeler genç kız intiharlarında istismarların önemli bir neden olduğunu göstermektedir. Geçiş toplumunda yaşanan süreçler, kentte ve ailede karşılaşılan çelişkiler ve riskler bir grup genç için intiharı gündeme getirmektedir. Yapısal özellikler ve sorunun dinamiğine ilişkin bulgular, ihmal ve istismar sorununun genç kız intiharlarında etkili olduğunu göstermektedir. Yeni araştırmalara gereksinim vardır. Çocuklara ve gençlere insanca yaşamı ve gelişme olanaklarını sağlayacak yaklaşımlara ve kamusal düzenlemelere gereksinim vardır.

Anahtar Sözcükler: *genç kız intiharları, kırdan kente göç, sosyal ve kültürel yabancılaşma, aile içi ihmal, duygusal ve cinsel istismar.*

SUMMARY

Suicide cases in Batman in fact appear out to be young girl suicides. Investigations concerning suicide cases point out the fact that uncertain and secret area of sexual abuse acts as an important factor in young girl suicides. Processes in transition society, con-

traditions experienced in the city and the family and risks have put the suicide on the agenda for a group of young people. Structure and findings about the dynamics of the problem point out that neglect and abuse matters had primary roles in young girl suicides. Finally, the need for further researches and the need for new approaches and new regulations providing better living conditions for children and youth have been stated.

Key Words: *young girl suicides, neglect, abuse, sexual abuse*

GİRİŞ

Türkiye'de yerel ve ulusal basına yansıyan Batman'daki intihar olayları; yöre halkında derin endişe ve üzüntü yaratırken yerel yöneticileri acil önlemler almaya yöneltmiş, ulusal düzeyde kamuoyunda duyarlılık geliştirirken, ilgili politikacılar, bilim ve hizmet çevrelerini düşünmeye, sorunun nedenlerini incelemeye ve çözüm yollarını bulmaya yönlendirilmiştir.

Genç kız intiharları, yaşanan sosyal çevre ve aile içinde ilk kez ortaya çıkan, sorun yerel gazetelere, emniyet ve jandarma kayıtlarına yansımış ve intihar olaylarının ulusal medyada yer alması ve yoğunluk kazanması ile gündeme gelmiştir. İl yönetimi yoğunlaşan intihar olayları üzerine soruna ilgili kurumların dikkatini çekerek araştırma, uygulama, personel, hizmet ve finans yardımı istemiştir.

SORUNUN ORTAYA ÇIKIŞI ve ELE ALINIŞI

Medya'da İntihar Olayları

Genç kız intiharları, Batman'ın gündelik yaşamı içinde gazetelere yansıyan olaylarla gündeme gelmiştir. Önceki yıllarda arada bir yansıyan olaylar Temmuz - Ağustos 2000 arasındaki Batman'da çıkan yerel gazetelere; "İntiharlarda Artış", Yine İn-

tihara Kalkıştılar", "İntihar Etmek Çözüm Değil", "Yine İntihar, Yine Gözyaşı", "İntihar Olaylarında Artış", "22 Yaşında Genç İntihar Etti", "Şimdi de Kolonyalı İntihar", "Av Tüfeğiyle İntihar Etti", "Babasının Silahıyla Canına Kıydı", "Cezaevinde Kendini Yakan Genç Öldü", "İntiharlar Tartışılmasın", "Gençlere Yazık Oluyor" "İki Fidan Daha Soldu", "Alo İntihar Hatı" başlıklarıyla yansımıştır.

"İntihar etmek çözüm değil. Batman ve ilçelerinde intihar olaylarının çoğalması ürkütücü. Son üç ayda 16 intihar olayının yaşandığı ilimiz ve ilçelerinde genellikle 17-30 yaş arası kişilerden intihara kalkışması insanlar üzerinde şok etkisi yarattı... Kültür mahallesinde bir evin terasına çıkarak altıncı kattan atlarına ve ölümü seçen 16 yaşındaki bir kızın intiharı ve yeni bir intihar olayı da Beşiri'de yaşanmıştır. 22 yaşındaki bir genç kızın üzerine benzin dökerek kendini yakması sonucu ağır şekilde yaralandı. Kaldırıldığı hastanede tüm müdahalelere rağmen kurtulamadı. Bu iki intihar Batman ve ilçelerindeki aileleri bayağı tedirgin etti." (Nevruz Gazetesi, 5.7.2000). Gazete haberinin sonunda son üç ayda intihar edenlerin, 16-55 yaş arasındaki yetişkinler yanında çoğunluğu genç kızlardan oluşan kişilerin kimlikleri yer almıştır.

"20 yaşındaki genç kız tabancayla canına kıydı. Yaklaşık 4 ay önce evlenen henüz resmi nikah kıymayan Z.B., havaların sıcak oluşu nedeniyle bunalıma girdi. Kimsenin evde olmadığı anda tabancayı kapalı Z.B. göğsüne dayadığı tabancanın tetiğine dokundu... Eşinin askerde olduğu öğrenildi. 4 ay önce evlenen genç bayanın kimsenin evde olmadığı sa-

atte, yakınlarının tarlada olduğu sırada... girişimde bulunduğu, intihar nedeninin henüz belirlenemediği, açıklayan ilgililerin intiharın aile içi meselelerden kaynaklanabileceğini belirttiler (Aydınlık Rota Gazetesi, 6.7.2000).

"İlimizde görülen intihar olayları ile ilgili istatistik bilgilere bakarsak yine çok ürkütücü ve endişe verici rakamlara ulaşıyoruz. 10 gün içerisinde 4 kişi girdikleri bunalımlar sonucu intihar ederek hayatlarına son verdiler. Son bir yılda çeşitli sebeplerden dolayı intihar edenlerin sayısı 40'a yükselmiş oluyor. Bu da demek oluyor ki her ay ortalama 3 kişi Batman'da intihar ediyor. İntihar edenlerin içinde bayanların çoğunlukta olduğu görülüyor. Özellikle genç kızların intihar etmeye daha yatkın olduğunu belirten uzmanlar bu konuda anne ve babalara çok iş düştüğünü ve çocukların içinde bulunduğu ruh halini çok iyi anlamaları gerektiğini belirtiyor... Uzmanlar intihar etme olaylarının sebepleri olarak, sosyal, ekonomik, psikolojik ve fiziksel yetersizlikten kaynaklanabileceğini belirtiyorlar. İlimizde intihar eden kişilerin aile yapıları incelendiğinde, çoğunluğun ekonomik yetersizliği olan ve yaşadıkları muhitin fazla gelişmediği görülüyor. Ekonomik kalkınma, ülke genelinde olduğu gibi ilimizde de artık zorunluluk olduğu görülüyor. Bunun için yatırımların bir an önce artırılması gerekiyor. Ayrıca gelir dağılımındaki dengesizliklerin de bir an önce ortadan kaldırılması gerekiyor." (Aydınlık Rota Gazetesi, 6.7.2000).

"16 yaşındaki G.Ş., evde kaptığı av tüfeğiyle odasının kapısını kilitledi ve... intihar nedeni anlaşılamadı. 20 yaşındaki F.E., önceki gece eşarp ve

çorapla intihar ederek yaşamına son verdi... Evlilik için çeyiz hazırlığı yapan F'nin intihar olayı ile ilgili soruşturma çok yönlü sürüyor... İlgili müdür; son günlerde Batman ve ilçelerinde yaşanan intiharlar kaygı verici. 17-30 yaş arasında intihar edenlerin nedeni aile baskısı veya sorunlu evlilikten kaynaklanıyor. Ailelerin gençlerle diyalog içinde olmaları gerekiyor. Sıcaklarla birlikte intihar olaylarında artışın olması dikkat çekici. Gençlerin mümkün olduğu sürece yalnız bırakılmamaları gerekiyor. Aileler gençleri sorunlu evlilik ile baskılardan uzak tutmalı, dedi." (Çağdaş Gazetesi, 3.8.2000).

"Batman Valisi, son aylarda Batman'da gerçekleşen intihar olaylarıyla ilgili olarak; "Batman'da son dönemlerde aşırı intihar olayları hepimizi derinden üzmektedir. Kamuoyunda intiharların tartışılmasını uygun bulmuyorum. İnsanları tahrik ederek eğilimi olanları özendirir. Bu konuda uzman kişilere başvurulması lazım" şeklinde konuştu. Vali, anne ve babalara vazife düşüğünü belirterek, "Anne ve babalar çocukların sorunlarıyla yakından ilgilensinler. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ile görüşmelerimiz var, intihar konusunda sadece uzmanlar görüş bildirmeli; kamuoyunun konuyu sürekli olarak gündemde tutması ve tartışması tehlikelidir." Di-yerek uyarıda bulundu (İleri Gazetesi, 7.8.2000).

"Batman'da başlayan intihar furyasına valilik ve müftülük el attı. Müftülük "Alo Bunalım" hattı kurdu. Hatta bunun için müftülüğe ilk kez kadrolu bir kadın eleman aldı. Haika intiharın günah olduğunu belirten kitap dağıtılacak... Valilik 10 bin adet kitapçık

bastırdı. Müftülük tarafından Batman'da dağıtılacak olan "Allah'ın Şah Eseri İnsan" başlığı altında hazırlanan 15 sayfalık kitapçıkta, intiharların İslam dininde de günah olduğu yazılıyor." (Hürriyet Gazetesi, 16.9.2000).

Kitle iletişim araçları; intihar olayları konusunda haber vermeye sorgulamaya, konu üzerinde düşünce üretimine yoğunlaşmıştır. Medyanın bir bölümünde ise; izleyici yoğunluğunu çekmek için magazin haberciliğine yönelmesi konuyu duygusal alanda ele alarak abartmış, öne çıkarmış, örnek oluşturmuş ve yanlış yaklaşımlarla işlenmiştir. Medyanın izleyiciyi dramatik ortama iten, kamuoyunu olumsuzluğa ve çaresizliğe yönlendirici haberciliği öne çıkmıştır.

Yerel basının yaşanan sorunun ulusal düzeyde ele alınmasına temel hazırladığı, konunun toplumsal düzeyde farkına varılmasına ve duyarlı olunmasına yardımcı olduğu gözlenmiştir. Batman Valiliği; intihar olayları konusunda Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'ne bir yazı yazarak sorunun boyutlarını sergilemiş, 400 bin nüfuslu İlde intihar vakalarının dünya ortalamalarının üzerinde olduğu değerlendirilmelerine yer vermiş, Ocak-Ağustos 2000 tarihleri arasında 21 kişiden 16'sinin kadın olmasına dikkat çekerek, ildeki konuyla ilgili nitelikli uzman sayısının yetersizliğini belirterek, bu konuda araştırma yapılacak ve mücadele yöntemlerini belirleyecek yeterli bilgi ve tecrübeye sahip personel ve yeterli imkanların olmadığını belirtmiş, konunun bir an önce araştırılarak il çapında yapılabilecek çalışmaların geliştirilmesi kurum ve kuruluşlara yol gösterilmesi ve per-

sonel ve finanssal destek sağlanmasını istemiştir.

İlgili Genel Müdürlük, konuyla ilgili yaptığı çalışmalarda durum değerlendirmesi yaparak (50) maddelik öneri paketi hazırlamıştır. Daha sonra Aile Araştırma Kurumu ile birlikte yapılan toplantıda, konu ile ilgili bir araştırma yapılması için çalışma Aile Araştırma Kurumu'na aktarılmıştır.

AAK, bu yazının yazarının başkanlığında kendi danışman ve uzmanlarından oluşan bir araştırma ekibi kurmuştur. Araştırma ekibi Batman'da alan çalışmasını tamamlayarak verileri raporlaştırma ve sonuçları kamuoyuna, ilgili bilim ve hizmet çevrelerine sunmuştur. Aile Araştırma Kurumu; Ekim 2000'de "Batman'da Artma Eğilimi Gösteren İntihar Olaylarının Ön İncelenmesi Raporu" "1995-2000 Yılları Resmi Kayıtlarından Batman'da Gerçekleşen İntihar ve İntihar Girişimleri Üzerine Bir İnceleme Raporu" adlı çalışmaları yapmıştır (Deniz ve diğ., 2000).

Batman intiharları konusunda uygulamaya dönük ilk çalışma Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanlığı'nca gerçekleştirilmiştir. "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde İntihar Olgusuna Psiko-Sosyal Yaklaşım Projesi" ilgili bilim çevresi ile GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ile işbirliği içinde 18.6.2001'de Batman ve Diyarbakır'da intihar vakaları ile karşılaşan tüm çalışanlarına "İntiharı Önleme" konularında eğitim verilecektir (Cumhuriyet Gazetesi, 21.6.2001).

Genç intiharları sorunu yansıma bir sorundur. Ana sorun, yapısal süreçler, aile ve sosyal çevre içinde gençlerin bireysel ve sosyal gelişmelerini yönlendirecek olanakların ve meka-

nizmaların yokluğu sorunudur. Medya, yönetim ve proje çalışmasına yönelenler, yapısal sorunların belirtisi olan intiharların önlenmesine yönelik bir eğilimi ortaya çıkarmıştır. Soruna yönelik gerçekleştirilen araştırma, ana sorunun tanımlaması bakımından önem kazanmaktadır. Aile Araştırma Kurumu'nun araştırması yanında, Dicle Üniversitesinin, Diyanet İşleri Başkanlığının, Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün de bu alanda araştırma yaptıkları gözlenmiştir.

Bu yazıda bu araştırmaların verilerinden yararlanarak bir değerlendirme yapılmıştır.

BATMAN'IN TOPLUMSAL YAPISI ve İNTİHARLAR

Demografik Yapısı

Türkiye'de Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Batman ili; bölgeye özgü yaşamaktadır. Toplam nüfusu 342.772 olup, nüfusun üçte ikisi (212.563) kent merkezindedir. Kırsal kesimde yaşayan nüfus (130.209) kent merkezine göç ederek hızlı nüfus artışına yol açmaktadır. Batman il genelinde; nüfus artış hızı %21,30, okur yazar oranı %74; GSMH'den kişi başına düşen gelir 1.157 Dolar olup işsizlik oranı %58'dir.

Kentsel Yapı

Batman ili petrol kenti olarak, iki farklı kent yapısının oluşturduğu bir bütünlüğü içermektedir. Petrol arama ve işleme tesislerinin bulunduğu yerleşim birimi gelişmiş bir kent yapısındadır. Fabrika ve işletmeler, bu tesislerde çalışan nitelikli işgücü, bu işgücünün yaşadığı konut alanları belirli bir düzeni içermekte olup, yaşam kalitesi yüksektir. Güvenlik

çemberindeki bölge ile diğer Batman olarak adlandırılan yerleşim birimi arasında sosyo-ekonomik göstergeler açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Geleneksel kent yapısına özgü niteliklerin egemen olduğu çevre yerleşim alanları yeni göç edenlerin yerleştiği, yaşam kalitesinin çok yetersiz olduğu alanlardır.

"Batman, coğrafi konumu, feodalizmin ve dinin ağır etkileri gibi nedenlerle devlet tarafından pilot bölge olarak ele alınan, kapitalizmin hızlı ama çok çarpık bir biçimde yaşandığı bir kent. Kentte varolan feodal tutuculuk ve köylülüğün yanı sıra, medyanın etkisi, 12 Eylül politikalarının yarattığı tahribatlar, sosyal dokuda yaşanan çözülme gibi nedenlerle sosyolojik ve psikolojik anlamda bir aşınma ve düşüş yaşanıyor. Kozmopolit, özünden uzaklaşarak yabancılaşan, farklı kültürler arasında sıkışan, umutsuz ve güvensiz kişilikler Batman'da potansiyel intihar kurbanları olarak yaşamayı sürdürüyor" (Halis, 2001; 26-27).

İntihar vakaları genellikle kentin gelişmemiş bu alanında gözlenmektedir. Geleneksel-feodal kent yapısı içinde; iş-güç türleri esnaf, sanatkarlık, gibi küçük üreticiliğe bağlı olup toprakla ilişkileri devam edenlerin yanında toprakla ilişkileri kopmuş kırsal kesimin yoksullarının göçle birlikte kentsel alanda tutunma çabalarının öne çıktığı bir süreç yaşanmaktadır. Kentin bu bölgesinde işsizlik ve yoksulluk yaygındır. Bölgede, 1997 yılına kadar PKK ve Hizbullah gibi terör örgütlerinin varlığı toplumsal yaşamı ve toplum psikolojisini olumsuz yönde etkilemiştir. Yöre halkının terör döneminde çok fazla cinayete

tanıklık etmesi toplumun ve insanın ruh sağlığını etkilemiştir.

Aile Yapısı

Hızlı değişimin olumsuzluklarının egemen olduğu kentte ailelerin barındığı konutların standartları yetersiz olup, temel kullanım ve yaşam alanları sağlıksızdır. Göç eden kalabalık aileler aynı konutlarda yaşamaktadır. Göçe katılan nüfus grupları, özellikle gençler kentsel alanda kültürel şok yaşamaktadır. Geleneksel ataerki değer ve ilişkilerin egemen olduğu ailelerde tek otorite babadır. Annenin statüsü güçsüzdür. Ailede öğrenim düzeyi düşüktür. Gençlerin eğitim hakkından yararlanmalarında ekonomik yetersizlikler belirleyici olmaktadır. Ekonomik zorluklar nedeniyle erkek çocukların okula gönderilmesine öncelik verilirken kız çocuklar okula gönderilmemektedir. Kırsal yörede kapatılan okulların yeniden açılmaması, ailelerin kız çocuklarını taşımaları eğitimi kurumlarına göndermemeleri de önemli bir etkidir. Ailelerde çocuk sayısı çok yüksektir. Çocuğa ucuz işgücü olarak bakılmaktadır. Eğitimsiz, çok sayıdaki çocuğun ailece yetiştirilmesi güçleştirmektedir. Ailede çocuklara gereken ilgi ve sevginin gösterilmemesi nedeniyle çocuklar değersiz varlıklara dönüşmektedir. Dinsel etkiler güçlü olup, dini nikahlı beraberlikler ve çok eşlilik yaygındır. Evliliklerde kadınlar hukukî açıdan güvencesizdir. İkinci eşin yaşı ilk eşe göre oldukça düşüktür. Kadınlara eş seçiminde tercih hakkı tanınmamaktadır.

Göç ve değişmemiş yol açtığı olumsuz koşulların gençlerin yaşam kalitesi üzerine etkisi intihar sürecini doğurmaktadır. Ailede genç kızlar üzerinde aile baskısı vardır. Anne ve ba-

ba baskısı yanında diğer aile üyelerinin baskısı da söz konusudur. Aile içinde şiddet olgusu yaşanmaktadır. Gençlerin aile içinde ve kentsel alanlarda kendilerini gerçekleştirme olanakları yoktur. Özellikle genç kızların aile dışındaki ortamlara girmesi, ilişki kurması ailenin baskı ve kontrolü ile güçleşmektedir. Kentte sinema ve tiyatro salonu yoktur. Tüm insanlar ve gençler için sosyal ve kültürel aktivite alanları sınırlıdır. Gençler için televizyon kendi yaşam gerçekleri ile başkalarının yaşamları arasındaki çelişkileri açıkça sergileyen bir etki yapmaktadır. İnternetkafeler hızla artarken, özellikle genç erkekler yaşam koşulları ile çelişen uyarılara maruz kalmaktadırlar. Çelişkili yaşam biçimleri arasında kalan gençlerin güçsüzleşmesi ana sorundur.

Aileler tüm bireyler ve gençler için kentsel ve ruhsal yaşam koşulları bireysel ve sosyal varlıkları üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Yüz yüze ve örgütlü ilişkiler içinde gerekli sosyal destek sistemlerinden yoksun olmak insanı çaresizliğe, kaygıya, sıkıntı ve strese yöneltmektedir. Yetersiz ve kalitesiz yaşam koşulları içinde kendini gerçekleştiremeyen gençler çelişkilerle dolu, baskı ve kontrolün öne çıktığı, iletişim çatışmalarının yoğunlaştığı bir sürece girmektedirler. Yaşanılan sorunları çözme becerisinin gelişmediği yetersizlik ve çaresizlik duygusunun öne çıktığı durumlar yanında, çelişkiler ve çelişkileri üretenlere duyulan tepki, kızgınlık ve nefretin biçimlendiği arayışlar yoğunlaşmaktadır. Psikolojik rahatsızlıklar yaygındır. Özellikle kadın ve genç kızlarda intihar vakalarında namus faktörü de belirleyici olmaktadır. Aile dışında genç kızların

karşı cinsle ilişkileri onaylanmamaktadır. Evlilikle sonuçlanmayan ilişkilerde aile itirazları yanında namus nedeniyle genç kızlara tek seçenek olarak intihar yolu gösterilmektedir. İntihar girişimi düzeyinde kalanların aileleri sosyal çevrenin baskısını gördükleri için girişimde bulunan kişiler ailelerince suçlanmaktadırlar. Gençler baskıcı, kontrol edici, hoşgörüsüz, kalıp yargılarla hareket eden, fiziksel duygusal cinsel ve ekonomik yönlerden istismar eden, bağımlılığa ve kaderciliğe öne çıkaran anne-baba davranışları karşısında çaresizlik, güvensizlik, bilgisizlik, umutsuzluk içine düşmektedirler.

Hizmetlerin yapısı:

Batman ilinde varolan kamu hizmetleri arasında; ilköğretim okulu (259), genel lise (10), meslek lisesi (8), özel ilköğretim okulu (3), özel lise (1) ve ana okulu (1) olmak üzere, (282) okul vardır. 118 ilköğretim okulu kapalıdır. Toplam 2565 öğretmen bu okullarda görevlidir. Tüm okullara devam eden öğrenci sayısı 100.500 olup, kız öğrenci sayısı 39.104, erkek öğrenci sayısı da 61.396'dır (Deniz ve diğ., 2001). İlköğretime devam eden kız öğrenciler erkeklerden azdır. Ortaöğretim kurumlarında ve yükseköğretim kurumlarında okuyan toplam kız öğrenci sayısı 4210'dur. İlde bulunan yükseköğretim kurumları; Dicle Üniversitesi Teknik Öğretim Fakültesi, Batman Meslek Yüksekokulu ve Sağlık Bilimleri Meslek Yüksekokuludur. Batman'da; devlet hastanesi (1) SSK hastanesi (1), özel hastane (1), verem savaş dispanseri (1), ana çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezi (1), sağlık ocağı (8), Milli Eğitime Bağlı Rehberli ve Araştırma merkezi (1), Sosyal Hizmetler İl Mü-

dürlüğüne bağlı toplum merkezi (1), GAP İdaresi Başkanlığına bağlı çok amaçlı toplum merkezi (2) bulunmaktadır.

Batmandaki varolan hizmetler, ailenin yeniden-üretimdeki yükünün diğer kurumlarca paylaşılmasını sağlayacak niteliklerden yoksundur. Aile ve akrabalık sistemleri ailede yaşayan nüfusun yetiştirilmesinde yetersiz kalmaktadır. Aile bireyleri kentsel alanda üretime katılacak nitelikli insan gücü olarak yetiştirilecek olanaklardan yoksun kalmaktadır. Aile ve akrabalık ilişkileri geleneksel topluma özgü değerleri, yaşam biçimlerini ve ideolojileri sürdürerek Batman'a ve göç eden yoksul ailelerin gençleri için aile yapısı ile kentsel yapı ara-

sında çelişen koşullar üretmektedir. Ailenin yeniden üretim rolünün sanayi toplumuna özgü nitelikleri temel bir çelişki olarak belirleyicilik kazanmaktadır. (Kudat, 1977; 97-101).

I. BATMAN'DA GENÇ İNTİHARLARINA İLİŞKİN BULGULAR İntihar Eğilimleri

Toplam nüfus (65 milyon) içinde intihar oranı 1997 verilerine göre yüzde 3.30'dur. Genel oran içinde 15-24 yaş grubundaki genç intiharlara en ön sıraya almaktadır. Genç yetişkinlik aşamasında önemini korumakta olup, eğilim yetişkinlik ve yaşlılık aşamasında önemli bir azalma göstermektedir.

Tablo 1: Türkiye'de Yaşlara ve Cinsiyete Göre İntihar Sayıları (1998)

Yaş	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
-15 yaş altı	22	44	66
15-24 yaş	306	44	661
25-34	263	155	418
35-44	221	85	306
45-54	199	54	193
55-64	69	31	100
65-74	65	27	92
75+	40	14	64
Toplam	1125	765	1890

Kaynak: TC. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1998

Genelde intihar nedenleri arasında bir hastalığa bağlı olarak intihar edenler (597) ön sırayı alırken, aile geçimsizliği (502) ikinci sırayı almaktadır. Geçim zorluğu, işin bozulması, duygusal ilişkiler ve öğretimde başarısızlık diğer nedenlerdir. Gençler arasında intihar nedenleri arasında aile içi geçimsizlik (205) en ön sırayı almaktadır. Duygusal ilişkiler (190) ikinci sırayı alırken hastalık (113)

üçüncü sıraya düşmektedir. Genç erkeklerin duygusal ilişkiler nedeniyle intihar eğilimi (97) en ön sırayı alırken aile içi çatışmalar (49) ikinci sıraya düşmektedir. Genç kız intiharlarında aile içi çatışmalar en öne çıkarken (19), duygusal ilişkilerdeki sorunlar nedeniyle intihar edenlerin sayısı (8) önemsiz düzeyde kalmaktadır.

Tablo 2: Batman'da Son Beş Yılda İntihar Edenlerin Yılları ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yıl	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
	n	n	n
1995	7	4	11
1996	7	1	8
1997	13	5	18
1998	6	3	9
1999	21	6	27
2000*	21	7	28
Toplam	75	26	101

(*) İlk on aylık sayılar

Yıllara göre intihar sayılarına bakıldığında; ilde önemli bir eğilimin bulunduğu ve bu eğilimin son iki yılda sayıca yüksek bir artış gösterdiği gözlenmektedir. Batman ilinde erkeklere göre kadın intiharlarının sayıca tüm yıllarda yüksek olduğu, son dönemdeki artışın genç kız intiharlarında olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de intihar edenlerin yerleşim bölgelerine göre dağılımlarına bakıldığında; daha çok sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş illerin olduğu, tarımda makineleşmenin yaygın olduğu Marmara ve Ege bölgelerinde yığılmanın olduğu, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi düşük, geleneksel tarımın yaygın olduğu yörelerde intihar eğiliminin düşük oranda olduğu gözlenmektedir. Batman ve benzeri illerdeki eğilimlerin genel görünümlelerinden farklılık göstermesi, ele alınması gereken önemli bir sonuçtur.

Batman' da İntiharların Demografik Boyutları

Batman'da intihar edenlerin doğum yerleri ile ilgili veriler Batman' da doğmuş olanların (% 43,6), çevre illerde doğmuş olanların (% 16,8) ve Batman' ın ilçesinde doğmuş olanların ise (39,6) olduğunu göstermekte-

dir. İntihar edenlerin yaşadıkları yerleşim birimine göre dağılımları ise, Batman il merkezinde (57,4), ilçede (% 15,8) köylerde ise (% 26,7)'dir. (Deniz ve Diğerleri, 2000; 44-46)

Batman intiharları, kent merkezinde olduğu kadar ilçe ve köylerde yaşanan bir sorundur. Ayrıca başka illerde doğup Batman'a göç edenler arasında da intihar sorunu önemli bir olgu olarak gözlenmektedir. İnsanı intihara yönelten süreçlerin daha çok kentsel yapıya özgü nitelikler taşıdığı, fakat benzer süreçlerin ilçe ve köylerde etkili olduğu söylenebilir, intihar olaylarının gerçekleştiği yerlerin dağılımında yarısının kent merkezinde yarıya yakın bir oranının ilçe ve köylerde gerçekleşmesi benzer dinamiklerin tüm yerleşim birimlerinde etkili olduğunu göstermektedir. İlçeye göre, köylerdeki intihar girişiminin öne çıkması ise köylerdeki sosyal yaşam koşullarının ilçeden daha ağır olduğunu göstermektedir. Geleneksel toplum yapısına özgü dinamiklerin, yaşam koşullarının, sosyal düzenlerinin ve insan ilişkilerinin tüm yerleşim birimlerinde bireyi intihara sürükleyen nedenleri taşıdığı gözlenmektedir.

Batman'da gerçekleşen intiharlara yaş açısından bakıldığında, "genç intiharları" ile ön sırayı aldığı gözlenmektedir. Beş yıllık dönemde öne çıkan genç intiharları olgusunu (Oto ve diğ., 2001; 6; Aksoy, 2000; 34-48) diğer iki çalışma da desteklenmiştir. AAK araştırmasına göre (18-25) genç yaş grubu ilk sırayı almaktadır. (14-17) ergen yaş grubu ikinci sırayı alırken, (26-30) genç yetişkin yaş grubu üçüncü sırayı almaktadır. Bu gruplar içinde Aksoy'un araştırmasında (13-20) ve (21-25) yaş grubu eşit sayıda ve en önde gelmektedir. Oto ve diğ. çalışmasında (15-24) yaş grubu ilk sırayı almaktadır. Diğer yaş gruplarının ağırlığı önemsiz kalmaktadır.

Veriler Batman'da gerçekleşen intiharların "genç intiharlar" olduğunu ortaya koymaktadır. Cinsiyet yönünden bakıldığında, öne çıkan eğilim "genç kız intiharları" olarak olaya önemli bir farklılık kazandırmaktadır. Aile Araştırma Kurumunun araştırmasında son beş yılda kadın intiharlarının (% 74,3) erkeklerden (% 25.7) den fazla olduğunu kanıtlamaktadır. (Deniz ve diğ., 27, 2000) Bu bulguyu Oto ve arkadaşlarının sonuçları (Toplam 31 intiharda 22'si kadın) ile Aksoy'un bulguları da (% 80'9'u kadın) desteklemektedir (Oto ve diğ., 2001; Aksoy, 2000; 34-48).

İntihar edenlerin medeni durumlarına bakıldığında; bekar olanların (% 47) çoğunlukta olduğu gözlenmiştir. Evli olanların oranı (% 45,5)'dir. Bunların (%14,4)'ü imam nikahlı, (%31,1)'i medeni nikahlıdır. Cinsiyet yönünden incelendiğinde hiç evlenmemiş genç kızların (%49.3) ile ön sırayı aldığı, evli kadınların da (%47.8) oranında olduğu gözlenmiştir. Evli erkek intiharları yok denecek düzeydedir. Be-

kar genç erkeklerin oranı da çok küçük bir grup oluşturmaktadır. Bu veriler, Batman'daki intiharların genç kızlar ile genç evli kadınların yaşadığı bir olgu olduğunu kanıtlamaktadır (AAK, 2000;22). Bu sonucu diğer araştırmalar da desteklemektedir (Oto ve diğ., 2001;8; Aksoy, 2000;34-48).

Genç kız intiharları ve evli genç kadın intiharları oransal olarak son beş yılda önemini koruyan ciddi bir sorun olma niteliğini taşımaktadır. Genç yaşta evlenen genç kızlar için evlilik ve aile kurumu sürdürülebilir olmaktan çıkmaktadır. Evliliklerinin erken zamanlarında geniş aile ortamında yeni bir ev açmayan, aile olamayan genç kızlar için kalabalık aile ortamı mutsuzluk üretmektedir. Baskı ve kontroller, ihmal ve istismarlarla yaşanan sorunlar bir gün intihara yol açmaktadır. İmam nikahlı yaşayan genç kızlar için evlilik süresini bile saptamak mümkün olmamaktadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe intihar edenlerin sayılarının belirgin olarak azalması önemli bir göstergedir. Ortaokul, lise ve üniversite düzeyine ulaşan gençler arasında intihar eğilimi çok düşüktür. Evliliği hukuken gerçekleşmeyen genç kızlar bu süreçte daha çok mutsuzluk yaşamaktadır (Deniz ve diğ., 2000; 27-48).

İntihar eden genç evlilerin çocuk sayısına bakıldığında erken dönemde çocuk sahibi olmakta ayrı bir baskı oluşturmaktadır (Deniz ve diğerleri, 2000; 27-48). Kalabalık evlerde, oturmamış evlilikler ve kurulmamış yeni yuvaların sağlayacağı olanaklardan yoksun kalan genç kızlar adolesan evliliğinin tüm sıkıntılarını yaşamaktadırlar.

İntihar edenlerin eğitim düzeyleri ile ilgili veriler, eğitim hakkından yarar-

lanamayan ve sürdürülebilir bir eğitim fırsatını yakalayamayanların çoğunlukta olduğunu kanıtlamaktadır. Okur yazar olmayanların oransal, olarak (%72) çoğunlukta olması düşündürücüdür. İkinci sırada ilk okul mezunları yer almaktadır (AAK, 2000; 28). Bu bulguyu Oto ve diğ. araştırması ile Aksoy'un araştırması da desteklemektedir.

Kadın ve genç kızların çoğunlukta olduğu grup içinde, intihar eden bireyin eğitimsiz olmaları önemli bir gerçekliktir. Eğitim fırsatından yararlanamayan kızlar açısından gençlik çağında intihar etme davranışının öne çıkması sosyal baskıların insan haklarını ne kadar sınırlayıcı olabileceğinin somut bir kanıtıdır. Toplumsal baskı ve sınırlamalar genç kızların gelişmesine özgürleşmesine ve eğitim yoluyla daha nitelikli bir yaşama ulaşma yerine, en temel hak olan yaşam hakkını bile elinden alabilmektedir. Bu durum cinsiyet ayrımcılığı açısından önemli bir çelişkidir. Eğitimsiz genç kızların intihar etmeleri yapısal bir sorunun göstergesidir. Kızların eğitimine önem verilmemesi, geleneksel toplumun cinsiyete dayalı ayrımcılığı içeren kültürünün kentsel alanda da sürmesi yapısal bir çelişkidir.

İntihar edenler arasında, eğitim fırsatından yararlanamayan ve erken yaşta evlenen gençlerden bir işte çalışanlar da yok denecek düzeydedir (%4.7). Çalışanların gündelikçi olması önemli bir göstergedir. Çiftçilik yapamayan, öğrenci olmayan gençlerin (%85.9) çoğunluğu bir işte çalışmamaktadır. (Aksoy, 2000; 34-48). Eğitimden ve iş dünyasından uzakta olan çalışmayan gençler erken yaşta evlenerek kalabalık, geleneksel, ata-

erki ailenin baskı ve kontrolü altında dış dünyadan uzakta ve kapalı olarak yaşamaktadırlar.

İntihar olaylarının gerçekleştiği ailelerin hane gelir türlerine bakıldığında ön sırayı "belirsizler" (%44) oluşturmaktadır. Kentte yaşayan iş gücü türleri belirsiz olan aileler, toplumunun en alt kesimle yaşamaya çalışan işsiz ve yoksul ailelerdir. Tutunamış, üretime katılmayan kent yoksulları arasındaki ailelerde gençlerin intiharı önemli bir sorun olarak yaşanmaktadır (Deniz ve diğ., 2000; 27-48).

Geleneksel iş türlerini sürdüren ve tarımsal alana özgü çiftçilik ve hayvancılık yapan aileler (%29.3) ikinci sırayı almaktadır. Kentte köye özgü iş gücü türlerini sürdüren aileler de önemli bir risk grubunu oluşturmaktadır. Kente özgü iş gücü türlerine giren ve bu anlamda önemli bir dönüşümü gerçekleştiren aileler de vardır. Memur ve işçiler ve serbest çalışanların küçük bir grup arasında intihar gözlenen bir olgudur.

İntihar eden kadınlar arasında iş-güç türü belirsiz ya da işsiz olanlar (%43.5)dir. Erkeklerde bu oran (%28.6)dir. İşsizlik, üretime katılamamak intihar edenlerin çarpıcı bir gerçekliğidir. Kadınlar ve genç kızlar üretime katılarak aile dışına açılma olanağından yoksundur. Kentte ev içinde yaşayan "ev kadını" konumundaki genç kızların yaşam çelişkileri onları intihara yönlendirebilmektedir.

İNTİHAR OLAYLARININ NİTELİKLERİ

İntihar Nedenleri

Batman'a özgü yapısal koşullarda öne çıkan "genç kız intiharları" nedenleri bakımında önemli ipuçları sergilemektedir.

Batman'da alanda yapılan araştırmalarda intihar nedenleri konusundaki verilerin toplanmasında büyük güçlüklerin olduğu anlaşılmaktadır. Elde bulunan üç araştırmanın bulguları, değişkenler bakımından birbirine yakın olup, sayılar bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu konuda Aksoy'un AAK'nun ve Oto ve Arkadaşlarının çalışması ayrı sonuçlar vermiştir. Aile Araştırma Kurumunun araştırmasında veriler resmi kayıtlardan çıkarıldığı için nedenleri tam ve açık olarak yansıtmıyor olabilir.

AAK'nun yaptığı araştırmada intihar nedenlerinin başında "belirsizlik" (%45.45) gelmektedir. Belki de bu sonuç en önemli bulgudur. Genç kız intiharları, bilinen nedenlerden başka nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir. Nedenlerin belirsiz kalması, asıl nedenlerin açıklanamaması gerçeği, bu aşamada önem kazanmaktadır. Belirsizlik alanı, toplumsal tabu alanıdır. Gizlenen asıl neden cinsel istismara bağlı nedenlerdir. Aile içi cinsel istismar belirsizlik alanını oluşturmaktadır. Aile içinde ensest ilişkiler anlamındaki gizlilik intiharda belirsizliğe dönüşmektedir.

Belirsizlik alanı, toplumsal tabu alanıdır. Gizlenen asıl neden cinsel istismara bağlı nedenlerdir. Aile içi cinsel istismar belirsizlik alanını oluşturmaktadır. Aile içinde ensest ilişkiler ortamındaki gizlilik intiharda belirsizliğe dönüşmektedir.

Belirgin olan nedenlerin toplam oransal ağırlığı (% 55.45) ile belirsizlik taşıyan ya da belirtilmeyen nedenlerin oransal ağırlığı (%44.55) önemli ve birbirine yakındır. Belirgin olanlar kadar belirsiz kalan nedenler de önemlidir.

Belirgin olan nedenlerin başında bireye ilişkin psikolojik nedenler (% 8.91) ve psikiyatrik nedenler (% 8.91) ön sırayı almaktadır. Aileye ilişkin nedenler; aile içi iletişim çatışmaları (%7.92), aileye özgü ekonomik sorunlar (% 6.93) ve aile baskısı (% 4.95) olarak öne çıkmaktadır. Bunun dışında kalan nedenler; fiziksel rahatsızlık (% 3.96), namus meselesi (% 2.97), toplumsal nedenler (% 1.98) ve bir yakının ölümü (% 1.98) önemsiz düzeyde kalmaktadır (Deniz ve Diğerleri, 2000; 28-48).

Diğer araştırmalarda öne çıkan nedenler ise şöyledir. Oto ve arkadaşlarının çalışmalarında belirsiz kalan diğer nedenler en düşük düzeyde kalmaktadır (n=4). En sık gözlenen intihar nedeni ruhsal rahatsızlıktır (n=63). İkinci sırayı aile içi geçimsizlikler (n=20), üçüncü sırayı duygusal ilişkiler (n=7) almaktadır. Sonraki sıralarda, geçim sıkıntısı (n=3), derslerde başarısızlık (n=2) gelmektedir (Oto ve diğ., 2001; 11).

Aksoy'un araştırmasında intihar nedenlerine ilişkin nedenlerin başında geleneksel yapı, kültür ve aile ilişkilerden kaynaklanan sorunlar (% 66.7) ilk sırayı almaktadır. Bu nedenlerin açıklanmasında; bireyin yaşam tarzına ebeveyn baskısı, eş ve arkadaş seçimine ebeveyn baskısı, eşin ikinci evliliğinden (kuma) kaynaklanan intiharlar, eş yada eşin ailesiyle yaşanan geçimsizlikler aile ortamından kaynaklanan üzüntü ve stres, cinsel nedenlerden kaynaklanan intiharlar, aşırı dinsel saplantılardan kaynaklanan ve aşırı felsefi saplantılardan kaynaklanan intiharlar olarak yer verilmektedir.

Ekonomik nedenlere bağlı intiharlar (%14.3) ve bireysel sorunlardan

kaynaklanan intiharlar (% 14.3) aynı oranda dağılmaktadır. Nedeni saptanmayan "diğer" başlığında belirlemeyen nedenlerin oranı ise (% 4.7)'dir. "Sonuç olarak, toplumun geleneksel yapısı, yaşam tarzı ve aile ilişkilerinden kaynaklanan intiharlar hem kent merkezi hem de ilçelerde görülmektedir" (Aksoy, 2000; 34-48).

Oto ve arkadaşları, intihar ve intihar girişimlerinin önemli bir kesiminde ruhsal hastalık öyküsü saptanmıştır. Ruhsal hastalıklar herhangi bir dış neden olmadan ortaya çıkabileceği gibi, çeşitli sosyal, ekonomik, ailevi sorunların bir sonucu olarak da ortaya çıkabilir. Söz konusu ruhsal hastalar uygun bir şekilde teşhis ve tedavi edilebilirse intiharların önemli bir kısmı önemlidir (Oto ve Arkadaşları, 2001; 17). Aksoy ise; bir sosyal olayı tek bir nedene bağlı olarak açıklama toplumbilimlerinde olanaksız olduğu, ancak intihar nedenlerinin sağlıklı olarak açıklanabilmesi için bireyin intiharında en öncelikli görülen fak-

törlerin dikkate alınması gerektiği görüşündedir (Aksoy, 2000; 34-48).

Aile Araştırma kurumunun intihar nedenlerine ilişkin bulgular konusundaki yorumu ise önemlidir. "Batman'da görülen intihar ve intihar girişimlerinin nedenlerine ait yukarıda yapılan sayısal yorumlarla gerçek nedenlerin yeterince açıklanabildiğini söylemek; yorumlanan verilerin, resmi kayıtlarda yer alan ve genellikle intihar edenin yakınlarının beyanı ile kayıt tutanın yargısına dayanmasından dolayı zor görünmektedir. Resmi ifade esnasında intihar edenin yakınlarının korku veya diğer nedenlerden dolayı çoğu olayda nedenler hakkında doğru bilgi verememesi de olası bir sonuçtur" (Deniz ve diğ., 2000; 27 - 48).

Bu sonuç, belirsizlik ve gizlilik alanı olarak tanımlanan cinsel istismara bağlılık nedenlerin varlığını güçlendirmektedir. Genç kız intiharlarında, cinsel istismar olgusu açıklanamayan kapalı alan olarak önem kazanmaktadır.

Tablo 3:İntihar Nedenleri

İntihar Nedenleri	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	n	%	n	%	n	%
Belirsiz	38	37.76	7	6.8	45	44.55
Psikolojik	8	10.7	5	4.95	9	8.91
Psikiyatrik	5	4.95	4	3.96	9	8.91
Aile İçi İletişim Çatışmaları	7	6.93	1	0.98	8	7.92
Ekonomik	1	0.98	6	5.94	7	6.93
Aile Baskısı	5	4.95	-	-	5	4.95
Fiziksel Rahatsızlık	3	2.97	1	0.98	4	3.96
Namus	3	2.97	-	-	3	2.97
Toplumsal	1	0.98	1	0.98	2	1.98
Yakının Ölçümü	1	0.98	1	0.98	2	1.98
Toplam	75	74.26	26	25.74	101	100

(Kaynak: Aile Araştırma Kurumu 1995-2000 Yılları Resmi Kayıtlarından Batman' da gerçekleşen İntihar ve İntihar Girişimleri Üzerine Bir İnceleme, Aralık 2000, s: 31).

İntihar Biçimi ve Zamanı

İntihar olaylarında öne çıkan en önemli özellikler yöntemi ve intihar zamanı konusundadır. İntihar yöntemi açısından öne çıkan eğilim kendini asmadır (%60.4). Silahla intihar (%22.8) ikinci sırayı almaktadır. Yüksekten atlama (%9.9) az da olsa başvurulmuş bir yol olarak gözlenmektedir. Yaşanılan çelişkiler sonucunda bireyin kendi yaşamına son verme yolu olarak öne çıkan yöntemler klasik ve yaygın yollardır. Kendini asma bireyin ev ortamında, yalnız kaldığı bir sırada gerçekleştirdiği organizasyondur. Silahın ev içinde bulundu-

rulması ise bireyin yaşamı açısından önemli bir risktir. Evde silah bulundurma, kontrolsüz ve kolay ulaşılabilir olması aile bireylerinin yaşamı açısından sürekli tehlike oluşturmaktadır.

İntihar olaylarında tamamlanmasında bireyin yalnız kalması kişilik özelliklerinin, ruhsal durumunun ve yaşanan sorunların dikkate alınmaması, kişilerin olası davranışları konusunda düşündürücüdür. Baskı, kontrol, ve tartışma üreten aile dinamiğinde bireyin olası risklere karşı değerlendirilmemesi ve kontrolsüz bırakılması önemli bir çelişkidir.

Tablo 4: İntihar Yöntemleri ve Cinsiyete Göre Dağılımı (YIL)

İntihar Nedenleri	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	n	%	n	%	n	%
Kendini asma	47	46.53	14	13.86	61	60.4
Silahla	16	15.84	7	6.93	23	22.8
Yüksekten atlama	6	5.94	4	3.96	10	9.9
İlaçla	2	1.98	1	0.98	3	4.97
Zehirli madde	2	1.98	-	-	2	1.98
Kesici aletle	1	0.98	-	-	1	0.98
Kendini yakma	1	0.98	-	-	1	0.98
Toplam	75	74.26	26	25.74	101	100

(AAK, s: 29).

İntihar olaylarında; ilaç kullanma, zehirli madde kullanma, kesici alet kullanma ve kendini yakma yollarının çok önemsiz eğilimler olarak kaldığı gözlenmektedir. Aile Araştırma Kurumunun Araştırmasında öne çıkan bu bulguları Aksoy'un araştırması desteklemektedir (Aksoy, 2000). Oto ve diğ. araştırmasında ise ilaç ve kimyasal madde kullanma eğilimi (n=79) öne çıkmaktadır. Kendini asma ve yüksekten atlama çok önemsiz sayıda kalmaktadır. İntiharlarda kullanılan yöntemlerin daha gerçekçi

değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. İntihar zamanı yıl ve gün içinde önemli farklılıklar göstermektedir. Yapılan araştırmalarda, kadınların en çok Haziran ayında (%14.7), erkekler ise en çok Şubat ayında (%26.9) intihar etmişlerdir. Bunun dışında kalan dağılımlarda; kadın intiharlarının Ağustos (%12), Eylül (%9.3), Ekim (%9.3), Aralık (%9.3) aylarına yayıldığı gözlenmiştir. Toplam olarak, kadınların (%53)'ünün Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül gibi yaz aylarında intihar et-

tikleri saptanmıştır. Erkeklerin bu aylardaki toplam intihar oranları da (%46) en ön sırayı almaktadır. bunun yanında erkeklerin (% 38)'inin Ocak, Şubat ve Mart gibi soğuk kış mevsiminde intihar ederken, kadınlarda bu oran (%17)' dir (Deniz ve diğ., 2000;27-48).

Kadın ve erkek intiharlarında aylara göre gözlemlenen farklılıklar genelde topluma, özelde aileye özgü sosyo-ekonomik ve kültürel koşullarla ve yaşam biçimleriyle ilişkilidir.

Yaz aylarında kadın intiharlarının artması tarla işlerinin yoğunlaşması ve ailenin bu açıdan bir devingenlik içine girmesi ile ilgilidir. Kentte yaşayan ve kentte iş gücü biçimlerine yönelen aileler hasat zamanı tarımsal üretime ve köye yönelmektedirler.

Kentte yerleşik ailelerin mevsimlik olarak iş-güç biçimlerinin değişmesi, aile nüfusunun mobilize olması gündeme gelmektedir. Kentsel yaşama yönelen ve özlemlerini geliştiren genç kızların köye ve tarımsal işlere yönetilmesi yaşam tarzı açısından önemli bir çelişki yaratmaktadır. Tarla işlerinde büyük ölçüde kadınların ve genç kızların sorumluluk aldıklarını düşünenecek olursak yoğun iş yükü ile gündeme gelen yaşam tarzı ve iş gücü değişikliğinin oluşturduğu baskılara karşı çözülen aile ilişkilerinde artan istismarlara bir tepki olarak intihar gündeme gelmektedir.

Kentsel alanda kırsal alana yönelen ve daha çok kırdan ve tarla ortamına dönüşen yaşam tarzı, kentte ailenin baskı ve kontrolü görece olarak zayıflatmaktadır. Tarla ortamında geçen zaman ihmal ve istismar davranışlarını ortaya çıkarmaktadır.

Ailedeki büyüklerin tarla işlerine gitmesi durumunda ise kalabalık ailenin erkek bireyleri görece anne-baba kontrolünden kurtulmaktadır. Bu durumda, aile içi ihmal ve istismar olaylarının gündeme gelmesi olasılığı artmaktadır. İhmal ve istismara bağlı süreçler sonucunda fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrayan genç kızların intihara yönelmeleri gündeme gelmektedir. Hasat zamanı kentten köye mobilize olan ailelerde genç kızların ve genç evli kadınların iş ortamında ve aile ortamında karşılaştıkları durumlar ihmal ve istismara yol açmakta, ekonomik, sosyal, kültürel ve cinsel baskılara karşı intihar eğilimi davranışı bir tepki olarak öne çıkmaktadır.

TARTIŞMA

İntihar Sorununun Yapısal Dinamiği

İntihar "hemen her zaman içsel ya da dışsal stres kaynaklarına ve yaşam olaylarının olumsuz etkilerine yönelik bir tepki olarak ortaya çıkar. Olumsuz olaylar ya da çözümsüz durumlarla karşı karşıya kalan birey için intihar başa çıkma seçeneklerinden birisi olarak ön plana çıkar (İçelli ve Aydemir, 2001; 5).

Geleneksel tarım toplumundan sanayi toplumuna geçim süreci içinde kültürel yabancılaşma, bireyleri ve grupları kendi sorunlarına kendilerinin çözüm aramasına yöneltir. Kapalı bir ekonomiden kapitalist türde bir pazar ekonomisine geçirte, pazar ekonomisinin gerekleri ile geleneksel yapının öğeleri karşılaşmakta, bu mücadeleden çoğu kez değişim değeri ve meta fetişizminin galip çıktığı görülmektedir. Geleneksel sistemin köylüsü esnafı ve zanaatkarı değişim

ekonomisinin getirdiği kurallara, emek, zaman ve mekanın yeni algılanma ve kullanım biçimlerine ayak uyduramamaktadır. Zamanla toplum içerisinde ekonomik, toplumsal ve kültürel yönden hem geleneksel, hem modernleşmiş kesimler ile ikisinin arasında bir geçim dönemi yaşayan kesimler ortaya çıkmaktadır. Bu kesimler sanki farklı toplumların parçalarıymış gibi birbirlerinden bağımsız sayıda asgari bir ilişki düzeyi içerisinde varlıklarını sürdürmektedirler (Tolan, 1980; 248-249).

Toplum ve insan ilişkilerindeki gözlemlenen paradigma farklılıkları, geleneksel ve arada kalan kesimlerin ve insanların yabancılaşmasına neden olan süreçleri öne çıkarmaktadır (Erhan, 1991; 72-73). Yaşam kalitesizliği, yaşamın değişme ve gelişme olasılığının bulunmaması yoğunlaşan sosyal, ekonomik ve kültürel baskılar, artan iletişim çatışmaları, olumsuz yaşam olaylarının yoğunlaşmasına yol açmaktadır. Yaşanılan toplum yapısı içinde doğal ve sosyal çevrenin çelişkileri, bilimin ve teknolojinin insan ve toplum açısından işlevsizliği, toplumsal örgüt ve organizasyonların yetersizliği aile kurumunun yetersiz yaşam koşulları içinde geleneksel kültüre özgü yaklaşımları dayatması insanın toplumsal yaşamla bağlarını sınırlar. Toplum ve aile içinde yeni kuşakların yetişmesi ve yaşamla bütünleşmesi olanaksızlaşır. Gençler için yetersiz koşullarda geleneksel kültüre özgü bir sosyalizasyon süreci dayatılır. Ailenin yetersiz yaşam koşulları içinde yeniden ürettiği ve genç kuşaklara dayattığı yaşam tarzları, değerler, tutum ve davranışlar baskıcı ve kontrol edici bir işleyişe yol açar. Sosyal ve kültü-

rel yabancılaşma dinamiğinin, belirleyici olduğu sosyal çevre ve aile yapısı içinde ihmal ve istismara yönelik davranışlar genç kuşakları bunalıma sürükler. Duygusal, fiziksel ve cinsel istismara bağlı olarak yaşanan olumsuz olaylar karşısında genç insanları intihar yoluyla tepki vermeye yönlendirir. -

Makro yapısal değişme sorunlarının egemen olduğu toplumlarda kentlerin dönüşümü ve yeni kent kültürünün oluşumu, tamamlanmamış bir süreçtir. Demokratik, çoğulcu ve katılımcı yaklaşımlar kent yaşamında belirleyici olmamaktadır. Geleneksel topluma özgü değerler kentsel kültürün içinde etkin bir biçimde varlığını sürdürür. Kentsel demokrasi ve çoğulcu yaşamı besleyecek çağdaş kent yapılarının temelleri yaygınlaşmamıştır. Yerleşim bölgelerinde yaşayan insanların bireysel ve sosyal kimlikleri geleneksel değerlere göre oluşur. Sosyal ve kültürel yabancılaşma bireyin kimliğini gelişmesinde etkisini gösterir. Bireyselleşme ve özgürleşme olanakları sınırlanır. Yetersiz kimlikler, statü ve rol belirsizliği genç kuşakları çelişkilerle dolu kent yaşamından kopuk varlıklara dönüştürür (Laçiner, 1996; 63-71).

Gelişmesini tamamlayamamış toplumlarda, gençlerin yetişmeleri için olanaklar yetersiz ve koşullar çelişkilerle doludur. Kırdan kente göçlerin hızı ve büyüklüğü ile göç edenlerin kentte yer alış tarzı, psiko-sosyal süreçlerle ilişkilendirildiğinde ortaya problematik bir durum çıkmaktadır. Ülkemizdeki büyük kentlerin periferik bölgelerinde, hemşerilik bağlarına göre şekillenen gecekondu semtleri, kentin merkeziyle bütünleşmeyen "getto"lara dönüşmektedir. Bu tür

kentlerde yaşam tarzlarının çeşitliliği, her biri kendi içinde son derece sıkı bir şekilde kodlanmış, norm ve kural-lara bağlanmış, konformite düzeyleri yüksek grupların yan yanalığını yansıtmaktadır. Bu oluşun özü gereği çoğulcu olmayan köylerin taşınması anlamını taşımaktadır (Bilgin ve Göregenli, 1996; 49).

Kırsal kesimde toplumsal ve ekonomik yapı değişimleri tamamlanmamış geleneksel kentlerde dönüşün sorunları çok boyutlu olarak yaşanmaktadır. Yapısal sorunlar ailelere de yansiyarak değişim sorunlarını yoğunlaştırmaktadır. Büyük kentlerin çevresindeki gecekondu olgusu ve dinamikleri geleneksel kent yapılarının ortak tüm dokusunu sarmaktadır. Kırsal kesim köylerinden kent merkezilerine doğru yaşanan göçler sonucunda nüfus artmış, altyapı yetersiz kalmış ve göç eden aileler kentle bütünleşmede güçlükler çekmişlerdir. Konut yokluğu, istihdam piyasasındaki yetersizlikler yoksullaşmaya ve sorunlu aile yapılarının artmasına yol açmıştır.

Küçük kent yapısı içinde değişme sorunlarını yaşayan aileler; aile kompozisyonu, değerler ve ilişkiler yönünden geleneksel ataerkil aileye özgü nitelikleri yeniden üretmeye yönelmiştir. İş gücü biçimlerinde, kazanma biçimlerin de, rollerinde ve ilişkilerinde dönüşümü yaşayamayan ailelerin (Kıray, 1984; 69-74) işlevlerinde sorunlar yaşanmıştır. Çocukların yetiştirilmesinde kapalı toplum kültürüne özgü yaklaşımlar öne çıkmış, aile ve toplum içinde yeni kent toplumunun istediği kişiliği verecek şekilde o ferde sevgi çevresi yaratılmamıştır. Geleneksel ana-baba-çocuk ilişkilerindeki çatışmalar, ih-

mal, istismar ve şiddet çocuklarda bunalıma, umutsuzluğa ve intihara neden olacak süreçleri geliştirmiştir (Kıray, 1984). Kentle bütünleşemeyen, gelişme ortamını bulamayan aile içinde baskı ve kontrole yüz yüze gelen çocuklar için yaşam bir tepki alanına dönüşmüştür.

Toplumsal ve aile temelinde görülen geçiş ve değişim dönemlerinde aile içi şiddet davranışı artmaktadır. İntihar nedenlerine ve dinamiğine ilişkin bulgular, cinsel istismarın boyutlarını tanımlamaktadır. Bulgular, aile içinde ve yakın akraba çevresinde yaşanan ensest ilişkilerinin varlığını kanıtlamaktadır (Topçu, 1997; 21-67).

Aile içi şiddete maruz kalanın ekonomik gücü arttıkça şiddet azalmaktadır. Kültürümüzde aile içi şiddeti önleyici unsurlar ön plana çıkmamaktadır. Hanede birey sayısı arttıkça aile içi şiddet artmaktadır. (Aile Araştırma Kurumu, 2000; 193-199).

Çocukların ve yetişkinlerin maruz kaldığı kırsal ve kentsel alanlarda görülen aile içi şiddet yaygın bir olaydır. Fiziksel şiddetin ailelerin % 34'ünde rastlanmaktadır. Sözlü şiddetin rastlandığı hanelerin oranı % 53'ü aşmaktadır. Çocuklara yönelik fiziksel şiddete rastlanma olasılığı, en az % 46 olarak hesaplanmıştır. Şimdiki ebeveynlerin geçmişlerinde fiziksel şiddete maruz kalmış olma oranı ise, % 70' i geçmektedir (Aile Araştırma Kurumu, 2000; 205-206).

Yapısal Değişim Sorunlarının Çözümü Süzülüşüne Bir Tepki Olarak Genç İntiharları

Özellikle genç kızların ve genç erkeklerin yaşamlarına son vermeleri, genelde insan ve toplum sorunlarını

öne çıkarırken özelde insanın değersizleşmesi, yaşam karşısında güçsüzleşmesi, gündelik yaşamın kalitesizliği ve olumsuz yaşam olayları karşısında bireyin sorun çözme olanaklarının yokluğu, yetersizliği ve varolanların etkisizliği intihar sorununu öne çıkarmıştır.

Kalkınmada öncelikli yerleşim bölgelerinin genel gelişme sorunları ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiler, yakın dönemde yaşanan olaylar ve sosyal yaşama etki bu yetersiz yaşam koşullarının belirlediği zorlukların gençlerin dünyasında yarattığı çelişkiler değerlendirilmiştir. Kişisel ve toplumsal nedenlerle intihar eden insanların çoğunluğunun genç olması, temel sorunların bütünlüğü içinde gençlik sorunlarının ele alınması gereğini çıkarmıştır.

Genç intiharları sorunu; toplumsal yapıdaki değişme sorunlarının mikro düzeydeki bir yansımasıdır. Kalkınmada öncelikli yöreye özgü az gelişmiş toplumsal bölgelerde yaşanan geleneksel toplumdaki çağdaş topluma geçiş sorunları sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarıdaki kalkınmamışlık, son yıllarda yoğunlaşan göç ve işsizlik sorunlarının aile üzerine baskıları gençlerin yetişmesi üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Çevre ve aile içinde baskı ve çelişkiler yaşayan gençlerin kişisel ve sosyal çatışmaları, aile içinde diyalogsuzluk, iletişim çatışmaları ile yoğunlaşan ihmal ve istismar davranışları gençlerin intihar etme eğilimleri üzerinde etkili olmaktadır.

SONUÇ

Batman'da oluşan intiharlar gençlik intiharlarıdır ve özellikle cinsiyet yönünden "genç kız intiharları" olarak görülmektedir.

Batman'da genç kız intiharlarının nedensellik analizinde öne çıkan nedenler yanında dile getirilemeyen farklı nedenler de söz konusudur.

Bilinen intihar nedenleri ve süreçleri bütünüyle açıkça tanımlanmamıştır. Kapalı kalan açıklanamayan nedenler ve süreçler söz konusudur. Cinsel istismar ve ensest olgusu belirsizlik ve gizlilik alanına dönüşmektedir.

Genç kız intiharları konusundaki gözlemler ve elde edilen sonuçlar intihar konusundaki genç kız intiharları sorununu açıklayacak araştırmalar toplumdaki ve ailedeki sorunların tanımlanmasına yardımcı olacaktır.

Sorunun formülasyonu, soruna yaklaşım biçimi ve neden sonuç ilişkileri hangi bağlamda ele alınmalıdır? Gizlilik alanlarının açıklığa çıkarılması önemli bir toplumsal gereksinimdir.

Genç kız intiharı sorununa ilişkin gözlemler ve bulgular, birbiriyle ilişkili nasıl bir bütünlüğü ortaya koymaktadır?

Genç kız intiharları konusunda yapılan araştırmaları temel alıp, ortaya konulan bulgulardan yola çıkarak sonuçları yeniden gözden geçirip bir değerlendirme yapmak gereklidir.

Yetişme sürecindeki gençler; yapısal sorunları derinden yaşayan sosyo-ekonomik düzeyi yetersiz, kalkınmada öncelikli kentsel yapılarda ortaya çıkan çelişkilerden öncelikli olarak etkilenmektedirler.

Ergenlik ve gençlik çağına özgü süreçler bu yapılarda hoşgörüsüzlüğü, sınırlamayı, baskı ve kontrolü üretmektedir. Bağımsızlaşamayan gençler; sosyal çevre ve aile içinde çok yönlü riskler yaşamaktadırlar. Yetersiz koşullar karşısında duygusal, fiziksel, ekonomik sosyal ve cinsel istismara uğramaktadırlar.

İhmal ve istismarın boyutları, yaşadığı ortamın kendine özgü koşulları, iletişim sorunlarının niteliği ilişkilerin tarafı olanların karakter ve kişilik özellikleri herkes için olmasa da belirli gençler için dayanılmaz bir ortamı yaratmakta ve intihar düşüncesi, bir tepki olarak filizlenmektedir.

Psikolojik etkiler, depresyon ve düşük benlik değeri, davranış bozukluğu, ruhsal bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, kaygı ve korku bozukluğu, depresyon ve kendine yönelik tahrip, eziyet verme sınırındaki kişilikler, alkol uyuşturucu ve ilaç kullanma sosyal statü sorunları iletişim çatışmaları ve çözümsüzlükler, karşı cinsle ilişkiler, evlenme ve evlilik sorunları, ihmal ve istismar olaylarındaki süreklilikler yaşama hakkının kullanımı üzerine tepkisel sorgulamaları ve davranışları üretmektedir.

İhmal ve istismar olaylarının niteliği, sıklığı, süresi, zor, baskı kullanımı çoklu istismar olayları, istismar yapının konumu, kimliği, cinsiyeti yaş bağları, sosyal çevre ve aile içindeki yeri ve rolü istismara karşı gösterilen tepkiler bağlamında intihar sorunu filizlenmektedir.

Önleme ve koruma sisteminin yokluğu, yardım destek ve savunuculuk hizmetlerinin yokluğu, koruma önlemlerinin her yere ulaşmaması kişi-

leri çözümsüzlük içinde bırakmaktadır.

İntihar sessiz bir çığlıktır. Gençler; insanca yaşamak ve gelişmek için ilgi sevgi saygı ve anlayış beklemedirler. Gençlerin çığlığını duymak ve onlara yardımcı olmak için yetişkinlerin sorumlu davranışlarına gereksinme vardır. Çocukların ve gençlerin yararını gözeten, hak ve özgürlüklerini geliştiren, yaşama, geliştirme, korunma, bakım ve katılım haklarını uygulamaya dönüştüren yaklaşımlarla kamusal düzenlemelerin yapılması zorunludur.

KAYNAKÇA

- AİLE ARAŞTIRMA KURUMU, (2000) *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*, 2.basım, Aile Araştırma Kurumu, Ankara
- AKSOY, L. (2000) "Batman'da İntihar Vakaları", *Sosyal Hizmetler Dergisi*, C:1, S: 11. 34-49, Ankara.
- ATABEK, E. (1999) *Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul
- ATABEK, E. (2000) (2000) "Özkıyımları Önlemek.....", *Cumhuriyet Gazetesi*, İstanbul, 25.9. s. 4
- ARAR, L., N. KÖMÜRYAKAN, M. KÖSE, C. ÖZCAN, A. SEVİNÇ, D. TEMİR. (2000) *İntihar ve İntihar Girişimi*. Danışman: Çiğdem Arıkan, H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Lisans Tezi, Ankara.
- BİLGİN, N., M. GÖREGENLİ. (1996) *Kentsel Katılım ve Çoğulcuk Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne...*, Dünya Yere Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yay. s. 49-62, İstanbul,
- CHOLETTE, F., (1994), *Cinsel Eğitim*, Cemre Yayın-Dağıtım, İstanbul.
- DENİZ, I., A. G. ERSÖZ, N. ILDEŞ N. TÜRKARSLAN. (2001) "1995-2000 Yılları Resmi Kayıtlarında Batman'da Gerçekleşen İntihar ve İntihar Girişimleri" *Aile ve Toplum Dergisi*, Yıl: 4, c: 1, s. 4, s. 27-48.
- EKAN, H., (1994) *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*, T. İş Bankası Yayınları, Ankara.
- GÜÇLÜ, F., (2001) *İntihar Umutsuzluğunun Tırmanışı*, SABEV Yayınları, Ankara.

- İÇELLİ, İ. Ö. AYDEMİR. (2001) "İntihar Akılcı Olabilir mi?" ATABEK, Erdal, *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi*, İstanbul, s: 732, s. 3, 2001.
- HALIS, M. (2001) *Batman'da Kadınlar Ölüyor*, Siyahbeyaz Metis Yayınları, İstanbul
- KIRAY, M. (1984) *Büyük Kent ve Değişen Aile, Türkiye'de Ailenin Değişimi, Toplumbilimsel İncelemeler*, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara, s.69-78.
- KUDAT, A. (1977), "Aile ve Yeniden Üretim", *Toplum ve Bilim Dergisi*, İstanbul, s:2, s. 94-112
- LAÇİNER, Ö. (1996) "Kentlerin Dönüşümü ve Yeni Kentlilik Bilinci", *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne*, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yay, İstanbul, s. 63-72.
- ORAL, Z. (2001) "Erkeğin, Ailenin Devletin Namusu Kadından Sorulursa..." *Cumhuriyet Gazetesi*, İstanbul, 16.6.2001, s: 15.
- OTO, R. ve A. Altındağ, M. Bağlı, Ş. Özen, R. Erkan. (2001) *Batman İlinde İntiharlar ve İntihar Girişimleri Raporu*, T.C. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- PEARCE, J. (1997) *Çocuklarda Büyüme ve Gelişme*, Doruk Yayınevi, Ankara.
- REICH, W. (1991) *Gençliğin Cinsel Mücadelesi*, Yaprak Yayınları, İstanbul.
- SHAPIRO, P. G. (1994) *Çocukluk ve İlkgençlik Depresyonu*, Çev. M. Kesim, Papyrus Yayınevi, İstanbul.
- TOPÇU, S. (1997) *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı, Ensest ve Pedofili*, Doruk Yayınevi, Ankara.
- YAVUZ, M. H. (2000) "Gizlenen Ensest Sorunu ve Cana Kıyma". *Cumhuriyet Gazetesi*, İstanbul, 17.10.2000, s. 2.